

Haal een groter deel van het eiwit in het rantsoen van eigen land of uit de directe omgeving. Met dit breedgedragen advies willen LTO en NZO de grondgebondenheid van de Nederlandse melkveehouderij in de toekomst borgen. En indirect wordt met deze benadering ook de teelt van gras gestimuleerd. Tussen bedrijven is er veel variatie in de zelfvoorzieningsgraad voor eiwit. Maar dit daagt veehouders ook uit in hun vakmanschap.

TEKST WICHERT KOOPMAN

Gras krijgt hoofd bij het realiseren van

Dat grondgebondenheid belangrijk is voor de Nederlandse melkveehouderij zal niemand durven ontkennen. Over de manier waarop de koppeling tussen dieren en grond moet worden gerealiseerd, lopen de visies echter ver uiteen. Het thema gold de afgelopen jaren als een ware splijtzwam binnen de sector. Zo waren de meningen binnen de achterban van LTO zo sterk verdeeld dat het de belangenbehartiger maar niet lukte om grondgebondenheid concreet in te vullen.
In een ultieme poging om de patstelling te doorbreken stelden LTO en NZO afgelopen najaar een onafhankelijke commissie in, de Commissie Grondgebondenheid. Deze kreeg de opdracht om te komen met een breedgedragen en concreet advies voor de invulling van grondgebondenheid in het jaar 2025.

Indicator met draagvlak

De commissie is op zoek gegaan naar een nieuwe indicator voor grondgebondenheid. Definities die zijn gebaseerd op simpelweg bunders en staarten tellen zijn weliswaar duidelijk, maar hiervoor was onvoldoende draagvlak bij de dertig bij de melkveehouderij betrokken partijen waarmee in het voortraject werd gesproken. Met het kengetal ‘percentage eiwit van eigen land’ is een nieuwe benadering gevonden waarmee de meerderheid van de betrokkenen in meer of mindere mate kan leven.
Een van de bedenkers van het kengetal is Frank Verhoeven van adviesbureau Boerenverstand. Op basis van vijftien jaar ervaring concludeert hij dat sturen op ‘eiwit van eigen land’ daadwerkelijk bijdraagt aan een meer duurzame bedrijfsvoering.
‘De commissie heeft een goed compromis gevonden tussen duidelijkheid en ruimte voor vakmanschap. De spreiding tussen bedrijven is enorm en dat betekent dat er ook veel mogelijkheden zijn om te sturen’, zo geeft hij aan.
‘Bij het opstellen van het advies is breed gekeken naar de rol van grond in de melkveehouderij in de toekomst. Want wer-

rol grondgebondenheid

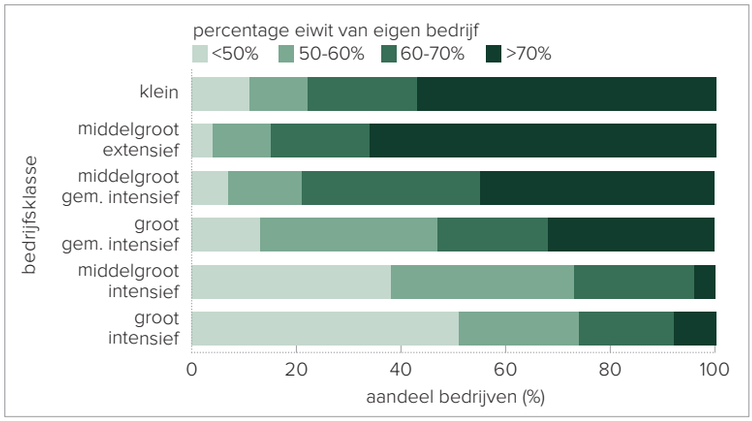
ken aan een gezonde balans tussen grond en melkproductie is natuurlijk niet de enige uitdaging waar de sector de komende jaren voor staat', legt Wiebren van Stralen uit. Hij ondersteunde de commissie als onafhankelijk adviseur. 'Ondernemers krijgen bijvoorbeeld ook te maken met doelstellingen op het gebied van klimaat en de samenleving vraagt om meer biodiversiteit', geeft hij aan. 'Daarbij is het kapitaal dat vastligt in grond vaak het grootste knelpunt bij bedrijfsoverdracht. En om aan alle eisen en wensen tegemoet te kunnen komen, zullen melkveehouders natuurlijk ook voor hun inspanningen beloond moeten worden, bij voorkeur via de melkprijs.'

Gras is bestaansrecht melkveehouderij

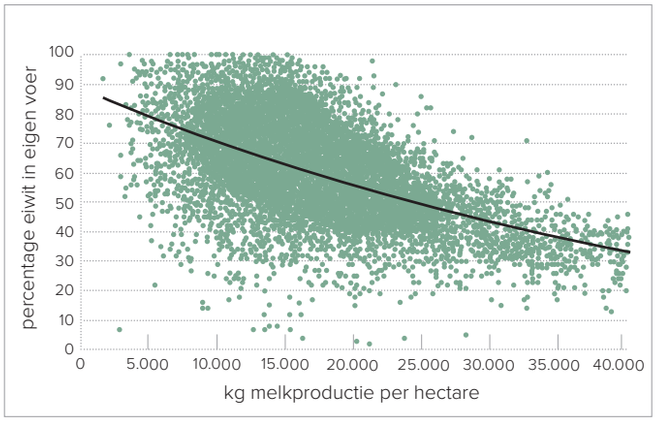
Hoewel de commissie de opdracht kreeg om doelstellingen voor het jaar 2025 te formuleren, is eerst verder vooruitgekeken. 'Wat nu in gang wordt gezet, heeft gevolgen voor de lange termijn', verklaart Van Stralen. 'Het is belangrijk om nu de juiste koers te kiezen. Van melkveehouders worden ingrijpende, structurele aanpassingen gevraagd.'

Op basis van wetenschappelijke visies is een beeld geschetst van de rol van grond in de Nederlandse melkveehouderij in 2040. 'De sector zal een antwoord moeten hebben op critici die hardop twijfelen aan het bestaansrecht van de melkveehouderij van de huidige omvang in ons dichtbevolkte land', geeft Van Stralen aan. 'Dit antwoord is er. Koeien kunnen gras omzetten in hoogwaardig eiwit. Hierdoor kunnen landbouwgronden die niet geschikt zijn voor akkerbouwgewasse, toch goed voedsel voor mensen opleveren. En op gronden die wel geschikt zijn voor akkerbouwgewassen, kan gras in het bouwplan een positieve bijdrage leveren aan de bodemvruchtbaarheid.'

'Door te streven naar een verhoging van het percentage eiwit van eigen land wordt de teelt van gras gestimuleerd', legt de adviseur van de commissie uit. 'Bovendien betekent

Figuur 1 – Percentage bedrijven per klasse van aandeel eiwit van eigen land in 2016 (bron: Bedrijveninformatienet, Wageningen Economic Research)

Figuur 2 – Relatie tussen eiwit van eigen land en melkproductie per hectare (bron: centrale database KringloopWijzer 2016)

dit dat de import van eiwitrijke krachtvoergrondstoffen kan worden afgebouwd.'

Intensivering graslandgebruik niet waarschijnlijk

Op basis van cijfers van het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research is een analyse gemaakt van de samenhang tussen 'eiwit van eigen land' en andere kengetallen. Zo is het aantal weide-uren per koe gemiddeld genomen groter op bedrijven die een hoger percentage eiwit in het rantsoen van eigen land halen. Ook is er een positief verband tussen de zelfvoorzieningsgraad voor eiwit en het aandeel grasland in het bouwplan. Tegelijkertijd neemt het bodemoverschot aan stikstof af. Minder gunstig is dat de uitstoot van broeikasgassen en fosfaat per kilo melk stijgt bij een hogere zelfvoorzieningsgraad voor eiwit. 'Maar,' zo nuanceert Van Stralen de cijfers, 'de spreiding tussen bedrijven is groot en dit betekent dat er ruimte is om ongewenste neveneffecten bij te sturen.'
'Natuurlijk is de zelfvoorzieningsgraad voor eiwit verhogen niet het enige waar veehouders de komende jaren mee bezig zullen zijn', zegt Frank Verhoeven van Boerenverstand. Hij pareert daarmee de kritiek dat de nieuwe indicator voor grondgebondenheid een ongewenste intensivering van het graslandgebruik in de hand zou werken. 'De verduurzaming van de melkveehouderij zit in een stroomversnelling. Dat gaat de komende jaren natuurlijk gewoon door.'

Helft van de bedrijven onder 61 procent

Voor 2025 hanteert de commissie een doelstelling van minimaal 65 procent eiwit van eigen land. In 2016 lag de mediaan voor dit kengetal op 61 procent, zo blijkt uit cijfers uit de centrale database van de KringloopWijzer. Dat wil zeggen dat de helft van de melkveebedrijven in dat jaar minder dan 61 procent van het eiwit van eigen land haalde. Hierbij is het percentage eiwit van eigen land gedefinieerd als: de hoeveelheid eiwit in eigengeteeld veevoer gedeeld door de hoeveelheid eiwit in het rantsoen.
Het effect van het advies van de commissie is doorgerekend voor een voorbeeldrantsoen waarin het percentage eiwit van eigen land is verhoogd van 61 naar 65 procent. De verhoging is gerealiseerd door 2 kilo droge stof uit snijmais te vervangen door 2 kilo droge stof uit graskuil. Het aandeel van eiwitrijke krachtvoergrondstoffen op basis van soja en palmpitten kan hierdoor met ruim een derde naar beneden worden gebracht.

Actie voor intensieve bedrijven

Hoewel de sector gemiddeld niet ver verwijderd is van de richtlijn voor 2025, zijn de verschillen tussen bedrijven groot. Om meer inzicht te krijgen in de relatie tussen bedrijfstypen en zelfvoorzieningsgraad voor eiwit is een analyse gemaakt van de bedrijven in het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research. Ook deze cijfers zijn gebaseerd op het jaar 2016. Hierbij is, op basis van omvang en intensiteit, onderscheid gemaakt tussen zes bedrijfstypen.
De resultaten van de analyse zijn weergegeven in figuur 1. 'Van de kleine bedrijven – met gemiddeld 61 gve's op 31 hectare – zat in 2016 meer dan de helft al op meer dan 70 procent eiwit van eigen land, terwijl ruim een vijfde een zelfvoorzieningsgraad tussen de zestig en zeventig procent realiseert', laat Alfons Beldman van Wageningen Economic Research zien.
'Gunstiger nog scoren de middelgrote extensieve bedrijven met een gemiddelde omvang van 105 gve's op 64 hectare. Hier voldoet ruim twee derde al ruimschoots aan de doelstellingen, terwijl bijna een vijfde tussen de 60 en 70 procent van het voereiwit van eigen land haalt', geeft hij aan.
Heel anders liggen de cijfers voor de middelgrote intensieve melkveehouders, met een gemiddelde omvang van 109 gve's en gemiddeld meer dan 3 gve's per hectare. Driekwart van deze bedrijven heeft een zelfvoorzieningsraad voor eiwit van minder

Adviseurs positief over kengetal **'eiwit van eigen land'**

'Het kengetal "eiwit van eigen land" daagt melkveehouders uit om na te denken over de benutting van het eigen ruwvoer', oordeelt Hans Dirksen van Dirksen Management Support. 'Dit verhoogt niet alleen de grondgebondenheid, maar verbetert ook het rendement, omdat de eigen productiefactoren op een bedrijf doelmatiger worden ingezet', stelt de adviseur. 'Het kengetal is weinig fraudegevoelig en hiermee kunnen we in Europa laten zien dat we een derogatie waard zijn.'
'Voor intensieve bedrijven met veel mais in het rantsoen is het realiseren van 65 procent eiwit van eigen land nog een uitdaging', reageert Henk Antonissen, zelfstandig agrarisch adviseur. 'Maar het advies van de commissie heeft positieve elementen. Vakmanschap wordt gestimuleerd, we krijgen nog zeven jaar de tijd, en omdat er buurtcontracten mogen worden afgesloten, hoeft niet alle grond direct onder het eigen bedrijf te liggen.'

De hoofdlijnen uit **het advies van de Commissie Grondgebondenheid**

– In 2025 moet minimaal 65 procent van de eiwitbehoefte en 100 procent van het ruwvoer van een melkveebedrijf afkomstig zijn van grond van het eigen bedrijf of uit de directe omgeving, dat wil zeggen binnen een straal van maximaal 20 kilometer.
– Het kengetal eiwit van eigen grond wordt gemonitord op basis van een voortschrijdend gemiddelde van drie jaar.
– De import van eiwitrijke grondstoffen van buiten Europa moet in 2025 met twee derde zijn gedaald ten opzichte van 2018.
– Voor het betrekken van voer uit de omgeving moeten buurtcontracten voor minimaal drie jaar worden afgesloten. Afsluiten van buurtcontracten is alleen mogelijk als minimaal de helft van het ruwvoer van eigen grond komt.
– Ook alle mest moet in 2025 op het eigen bedrijf of binnen een straal van 20 kilometer kunnen worden geplaatst.
– Melkveebedrijven moeten beschikken over een huiskavel met voldoende gras, dat wil zeggen een veebezetting van maximaal tien koeien per hectare beweidingsoppervlakte.

dan 60 procent. En de helft van de grote intensieve bedrijven haalt nog niet de helft van het eiwit van eigen land. ‘Intensieve bedrijven met meer dan 2,6 gve’s per hectare vertegenwoordigen in totaal ruim een derde van het aantal bedrijven in de landbouwtelling’, rekent Beldman voor. ‘Een aanzienlijk deel van de Nederlandse melkveehouders zal dus nog flinke aanpassingen moeten doen om de doelstelling voor 2025 te realiseren.’ Het lijkt logisch dat melkveehouders een kleiner percentage eiwit van eigen land halen naarmate ze meer melk per hectare produceren. Maar heel sterk is dit verband niet en de variatie tussen bedrijven is groot, zo blijkt uit cijfers uit de centrale database KringloopWijzer. In figuur 2 is de relatie weergegeven tussen melkproductie per hectare en het percentage eiwit van eigen bedrijf. Iedere punt in de figuur is een bedrijf. ‘De zelfvoorzieningsgraad voor eiwit hangt dus zeker niet alleen af van de bedrijfsintensiteit. Het vakmanschap van de veehouder heeft veel invloed’, duidt adviseur Frank Verhoeven de cijfers uit de praktijk. ‘Hiermee biedt deze indicator voor grondgebondenheid ondernemers meer sturingsmogelijkheden dan een vaste norm voor koeien, melk of mest per hectare.’

Uitwerking nog onzeker

De NZO en de LTO-vakgroep Melkveehouderij hebben aangegeven het advies van de commissie volledig over te nemen. ‘De commissie is erin geslaagd een uitgebreide visie op grondgebondenheid te formuleren die breed wordt gedragen. Het advies houdt bovendien rekening met de doelen van de Duurzame Zuivelketen op het gebied van weidegang, biodiversiteit en klimaat en energie’, zo schrijven ze in een verklaring. Nog onduidelijk is hoe de gestelde doelen afgedwongen zullen gaan worden. De commissie legt de verantwoordelijkheid hiervoor bij melkveehouders en zuivelbedrijven. ‘Over hoe we dit in gaan vullen, zijn we nu met elkaar in gesprek’, is alles wat de woordvoerders van beide organisaties hierover kwijt willen. ‘Maar,’ zo benadrukken ze, ‘het advies van de Commissie Grondgebondenheid is heel duidelijk. Dat staat voor ons niet meer ter discussie.’ |

Samenvatting

– Percentage eiwit van eigen land wordt de nieuwe indicator voor het bepalen van grondgebondenheid.
– De mediaan voor dit kengetal op Nederlandse melkveebedrijven lag in 2016 op 61 procent.
– Het verband tussen eiwit van eigen land en melkproductie per hectare is niet sterk en de variatie tussen bedrijven is groot.
– Het nieuwe kengetal biedt ruimte aan het vakmanschap van veehouders.